

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 191. Quid præterea notandum circa contractum censûs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

emtionem factam resolvere, & Summam, quam dedit, repetere, *Less: d: 10: Dian: p: 2: t: 5: M: R: 76:*
 Vide dicta de pacto retrovend: in empr: supra.

VII. Nihilominus, quia contractus census redimibilis ex parte emptoris est res periculosa, suaderi non facile debet, nam in *Constit: Martini V. & Calixti III. PP: uti & Caroli V. imper. usurarius contractus* iudicatur. Verum id intelligi debet, secundum præsumptionem fori externi; præterquam quod illæ Constitutiones multis locis eatenus non sint receptæ, quatenus prohibent ea, quæ juri naturali non adversantur, ut notat *Laym: l: 3: t: 4: c: 18.*

VIII. Census vitalitius, quia est virtualis sponso, & nititur eventu fortuito, licitus est. *Fill: Dian: p: 7: t: 9: R: 70.*

A D D E N D A.

Q. 191. Quid præterea notandum sit circa contractum census. *R: Sequentia, §: 1.* Definiri potest universaliter, quod sit contractus, per quem certo pretio emitur jus percipiendi pensionem ex re fructifera alterius, vel ex ipsius persona propter negotiationem, laborem vel industriam utili. Alius est reservativus, si ex re tua alteri transcripta reservaris tibi pensionem: alius consignativus, si alter tibi super bonis suis consignet seu constituat pensionem. Differt à locato & emphyteusi per hoc, quod in his percipiatur pensio ex re propria & alteri concessa solum quoad dominium utile, hinc ex re aliena. Qui censum vendit & postea tenetur solvere pensiones, dicitur censuarius, qui autem emit & cui postea solvitur pensio, dicitur censuista seu censualista, *Lugo d: 27: n: 1.*

Q 3

§. 2.

1009 §. 2. Si dones prædium alteri eâ conditione, ut annuè præstet 100. ex illius fructibus, non est venditio, nec permutatio, nec locatio, nec in rigore census, sed donatio sub modo & gravamine, adeoque contractus innominatus, *do, ut facias, vel do, ut des, Castrop: tr: 3 2. d: 6: p: 3: n: 3.* Neque est census, si Princeps alicui propter obsequia constituat pensionem annuam, cum non constituatur super re vel persona utili, ideòque illa extinguitur morte Principis aut pensionarii, nec transit ad hæredes, *Less: in Auct: V. Census, cas: 1:*

1010 §: 3: De censibus contractu utrimque oneroso constitutis decrevit *Pius V.* 1. Ut statuantur tantum super re immobili, fructifera, certis finibus designata. 2. Ut fiant non nisi in pecunia numerata presentibus testibus ac Notario. 3. Ut nullæ anticipatæ solutiones fiant aut in pactum deducantur. 4. Ut censuarius non teneatur solvere pensionem, si casu fortuito non percipiat fructus. 5. Ut censuario liceat vendere rem censui subjectam, Censuista tamen prius offeratur, ut si velit, intra mensem emat. 6. Ut non fiat pactum, quo censuarius propter moram solutionis teneatur ad pœnam, item ut ex pensionibus non solutis non constituatur novus census. 7. Ut censuarius non sustineat onera, quæ ex natura hujus contractûs ad eum non spectant. 8. Ut re percunte aut redditâ infructuosâ, pereat cum proportione census. 9. Ut census semper maneat eodem pretio redimibilis, censuista tamen admonetur bimestri ante. 10. Potest tum censuista cogere censuarium ad redimendum intra annum. 11. Ut censuarius non cogatur redimere, si nolit. 12. Censusum aliter constituendum declarat esse usurarium. 13. Ut hæc serventur, si census antehac constituti ven-

vendantur. 14. Ut pretium censûs semel constitutum non mutetur in gravamen censuarii. Has omnes conditiones latè explicant *Lugo S: 4: & seqq: Castrop: de Just: d: 6: p: 16: brevius Pirh: l: 5: Tit: 19: à n: 85.;* sed *Less: l: 2: c: 25: n: 33:* meritò dicit Decretum illud, uti & alia aliorum Pontificum circa census, non esse recepta in Belgio, *Spor: t: 6: c: 6: num. 11.* dicit certum esse, quòd Bullæ illæ in nostra Germania receptæ non sint in eo rigore, *Ills: t: 4: d: 2: n: 447:* dicit Decreta *Caroli V. Martini V. Calixti III. & Pii V.* quatenus restringunt jus naturale, pluribus locis, uti & in nostra Germania recepta non esse: idem docent *Tann: & Pirh: n: 84: Platel:* dicit illam prohibitionem *Pii V.* non esse receptam in Belgio, Germania & Gallia, uti patet ex praxi contraria, nam homines passim non faciunt sibi scrupulum, si contraveniant: itaque hîc videndum est, quid de jure naturæ sit licitum vel illicitum.

§. 4. Non obstat æquitati contractûs censualis, quòd pretio finito ematur jus ad pensiones in infinitum, quæ decursu temporis longè superaturæ sunt pretium, ita cum communi *Castrop: p: 12:* Nam similiter pretium agri est finitum, licet illo ematur jus ad fructus in infinitum percipiendos. Ratio à priori est, quia æstimatio talium pensionum, & multò magis juris ad illas, semper decrescit proportionaliter, quo enim pensiones sunt in spe remotiore, tantò sunt minùs æstimabiles, compensatio autem & æqualitas per hoc habetur, quòd periculum amittendi censum aut pensiones, etiam sit perpetuum, uti & carentia pretii, ex qua communiter etiam in perpetuum cessat lucrum vel emergit damnum.

1012 §. 5. Pretium censûs à Censuario irredimibilis debet esse ferè duplo majus quàm redimibilis, uti omnes fatentur, & observatur in praxi, inquit *Laym num. 138*, unde quò census magis accedit ad irredimibilem & recedit à redimibili, eò majori pretio emi debet à censuista: è contrà si censuario maneat libertas redimendi, & censuistæ imponatur onus revendendi ad arbitrium Censuarii, hoc onus est pretio æstimabile, ideòque meritò minuitur pretium censûs, *Laym: Pirh: num. 72*, communiter autem in Germania pretium pro censu redimibili ex parte solius censuarii sunt 100: pro 5, quamvis possit plùs aut minùs dari pro varietate circumstantiarum loci & temporis, *Pirh: num. 79*. Addunt *Tambur. L: 9: T: 2: c: 5: & Sporer num. 29*. receptissimam esse consuetudinem, ut pro censu reali & personali utrimque redimibili, etiam cum pacto assicurationis justum pretium sint 100: in 5, hinc *inferunt*, si census constituatur sinè pactis censuarium gravantibus, justè minori pretio emi, vel eodem pretio majorem pensionem constitui, v: g: sex aut etiam plures pro 100.

1013 §. 6. Census emi potest, spectato Jure Naturæ, minori pretio, quàm fuerit ab initio constitutus, ita cum communi *Less: L: 2: c: 22: n: 47: Sporer n: 30*, & in re consentit *Castrop: P: 22: §: 2*, quia talis census habet se per modum mercis, quæ vendi potest summo, medio vel infimo pretio: hinc *Dian: P: 2: T: 8: R: 36*. excusat illum, qui valde rogatus emit censum 8. annuorum pro 80, quia merces ultroneæ meritò vilescunt, uti *num. 935*. dictum est. Putant quoque *Dian: Tambur: c: 3: n: 11*. aliique etiam posse emi minoris, quamvis pretium à Principe vel à Magistratu fuerit taxatum, quia Lex statuens certum pretium

tiā censibus, intelligitur de censu, quando primum constituitur, non autem de censu constituto, si postea vendatur, dicuntque id ubique ferè in praxi esse receptum.

§. 7. Merces æstimatæ constitui possunt loco pretii, quia æquivalent, & hoc ipso, quod tradantur pro pensione emenda, licet prius æstimatæ non fuerint, jam accipiunt determinatam æstimationem & rationem pretii, *Castrop: §: 4: N: 2.*

§: 8: *Nav: Mol: Less: aliique cum Castrop: §: 5: N: 4:* 1015
docent contra *Rebell: & alios* ex debito vero ac legitimo creari posse censum, eò quod videatur perinde esse aliquem liberare obligatione solvendi aut ab ipso solutionem accepisse; imò §: 6: contendit cum *Sor: Mol: Less: & aliis* contra *Salon: Rebell: Salas, & alios*, etiam ex pecunia credita constitui posse censum, quia tali pecuniā creditā emi possent merces à debitore, ergo etiam emi potest census: rectè tamen notat *Castrop:* in foro externo ordinariè præsumendam fraudem vel Usuram. Vide *Casp. Rodericum* de annuis redit: L: 1: Q: 13, ubi optimè resolvit: adde tamen, quæ habet L: 2: Q: 14: à num: 31: Item vide *Onnate D: 76: Sect: 5: & D: 77: Sect: 2.*

§. 9. Censibus constitutus ad longum tempus censetur esse bonum immobile, uti habet communior cum *Lugo D: 27: N: 8*, nisi fortè constituatur in re mobili, v: g: in grege ovium, quod fieri posse docent *Pirh: n: 78: aliique* plures apud *Castrop: P: 23: §: 1*, ubi §§. sequentibus examinat, super quibus constitui possit census.

§: 10: In dubio, an census constitutus, fit redimibilis nec ne, censeri debet irredimibilis, ita *Covar. Lugo n: 7: Spor: n: 6:* Ratio est, quia cum constet de venditione census, & non constet de pacto retrovendendi appposito, venditio præsumitur absoluta,

Qq 5

quia

quia factum illud novi pacti additi non præsumitur, nisi probetur.

- 1018 §. 11. Si Titius tantum fingat se velle redimere censum, ut sic inducat Cajum ad minuendam pensionem, peccat contra Jultitiam & tenetur restituere, Lugo D: 22. N: 177: alique communiter cum Tambur: c: 6: §: 9. Ratio est, quia facit dolum, qui dat causam contractui diminutionis, ad quam non habet Jus. *Nec refert*, quod fingens se velle accusare alterum possit retinere pretium oblatum, secundum dicenda n. 1086. *Nam* hic justè posset accusare, uti suppono, ergo hic venditur vera potentia accusandi, nec alteri inde sequitur aliud onus vel præjudicium, sed potius commodum: ibi autem per talem dolum imponitur Cajo onus diminutionis.
- 1019 §. 12. *Mol: Less: Salas*, alique multi cum *Castrop: P: 37: §: 1.* tenent censualistam non teneri acceptare redemptionem censûs per partes, licet oppositum teneant alii apud *Lugo n: 115.* Ratio priorum est, quia videtur onus, debere sic membratim recipere pecunias suas, nec posse iterum simul ad alium finem applicare, in quod onus non censetur consensisse censualista, si nullum initum sit pactum.
- 1020 §. 13. *Valent: Veg: Salas, Tann: Castrop: P: 24: §: 6: N: 7. Pirh: n: 81.* docent rem censui subjectam non debere incio censualistâ vendi alicui, à quo difficulter aut minus securè accipietur pensio, quia censualista habet Jus ad rem illam, utpote sibi obligatam, ergo non debet Jus illud per ejusmodi venditionem cum damno fieri ipsi deterius.
- 1021 §. 14. Si res censui subjecta absque culpa censuarii pereat, vel tota vel ex parte, aut in perpetuum reddatur infructuosa, non debetur pensio, vel de hac detrahendum est pro rata, quia pereunte re perit Jus rei inhærens, *Med: Tol: Rebel: Mol: Lessius, quamvis*

vīs id negent de quibusdam censibus *Covar.* aliūque multi cum *Castrop: P: 31: N: 3.* Quòd si res talis uno tantum vel altero anno non redderet fructus, si aliis annis tantos reddat, ut hoc compensari possit, debetur pensio, per se loquendo, uti debetur ex agris, licet tertio aut quarto anno nihil adferant, quia quiescunt, *Less: Tan: Pirh: n: 80.*

§. 15. Persona, super qua creatur census, debet 1022 posse & velle suā industriā, labore aut negotiatione lucrari pensiones annuas, aut saltem habere proventus ex bonis aliis, alioquin erit purum mutuum & palliatio Usuræ, uti notant communiter omnes cum *Pirh: n: 78. & Sporer n: 24.* Vide etiam *Onnate D: 78: S: 1.* Excipiunt cum *Tamb. §: 2: n: 3.* censum vitalitium, de quo jam dicetur.

§. 16. Census vitalitius non consistit in eo, quòd 1023 ematur Jus percipiendi aliquid ex re vel ex persona aliena, sed potius in contractu sortis, in quo contractantes se exponunt æquali periculo lucri & damni, cum mors sit adeo incerta: hinc *Dian: P: 7: T: 9: R: 60.* sic explicat, quòd censualista per hunc contractum sponsonis dicat censuarium non tamdiu victurum, ut recipiendo 10. annuè, recepturus sit successivè totam Summam, censuarium autem è contrà quasi spondeat se tamdiu aut etiam diutius victurum, ubi adest utrimque incertitudo, spes lucri & periculum damni. Hunc autem censum esse justum docent *S. Thomas Opusc. 72. c. 9.* aliūque innumerum cum *Castrop: P. 13. N. 2.* Quòd autem attinet ad pretium illius, debet hoc relinquere prudentum arbitrio, habitâ ratione ætatis, complexionis ac modi vivendi illius personæ, ad cuius vitam constituitur, minoris enim emi debet, si constituat ur super vita juvenis vel hominis robusti, quàm si senis vel

in-

infirmi, & fieri posset, inquit Less: in Auct. v. *Societas officiorum*, ut aliquando 16. in 100. constituerentur. Non potest autem huic censui addi pactum, ut si redimatur, refundatur idem pretium à censuario, quo ab initio venditus est, quia quando postea redimeretur, jam transissent aliquot anni de vita, ergo pauciores pensiones restarent solvendæ, quàm ab initio, ergo Jus ad eas non potest tanti revendi, *Tambur. L. 9. T. 2. c. 3. n. 5. Sporer num. 5.*

Occurrit hic dubium: Titius pridie trium Regum anno 1706. dedit Cajo mille ad censum vitalitium, cujus primam pensionem levaret in termino trium Regum anno 1707: moritur autem Titius die Omnium Sanctorum anno 1706. *Queritur*, an hæredi Titii debeat pars pensionis pro rata temporis decursi.

Pro parte negante est, 1. Quia Jus ad illam pensionem erat personale, Jus autem personale non transit ad hæredem, ergo cum ante terminum Regum 1707. non sit obligatio solvendi, & persona Titii tum amplius non sit, nemo tum est, cui pensio deberetur. 2. Hic pensionarius est veluti usu-fructuarius, qui, secundum communem omnium, gaudet solis fructibus actu perceptis seu collectis. 3. Est praxis plurium locorum, ut nequidem pro rata temporis solvatur tali hæredi.

Pro parte affirmante est, 1. Quòd census vitalitius fit ad alimenta & ad sustentationem vitæ, nam collocans vult vivere pensione, ne vivens capitali, tandem consumat; ergo æquum est, ut pensio currat cum proportione & respectu ad vitam, quæ sustentari debet & sustentatur à die constituti census: hinc *Molin. T: 3: D: 635: N: 8: rectè & universaliter dixit: Pensio in alimenta pensionario est assignata, eaque de*

de causa pro rata temporis, quo vixerit, est ea ad eadem alimenta solvenda: 2. Si Titius Festo omnium Sanctorum transfuisset in Cajum Jus ad pensionem, respondens suæ vitæ, Titius fuisset respectu istius Juris mortuus civiliter, & tamen Festo Regum deberetur illi pensio pro rata temporis, uti certum est, ergo etiam nunc debetur, licet mortuus sit naturaliter, quia in his, & respectu temporis decursi, æquivalent mors civilis & naturalis, uti rectè innuit *Cardinalis De Luca de Benef. Disc. 100. N. 1. 3.* Pensio vitalitia habet se prorsus, uti pensio assignata Clerico pro alimentis & sustentatione vitæ, uti rectè *Garzias P. 2. c. 1: n. 120*, & certum videtur, nam utraque est personalis, est ad sustentationem, finitur morte pensionarii, nec est Jus ad eam nisi anno elapso; atqui pensio Clerica mortuo pensionario debetur hæredi pro rata temporis decursi, uti tenent *Alberic: Gabr: Zech. Peregr. uterque Molina, Covar. variar. Resolut. c. 15. n. 13. Garz. supra, Tondut. Lotter. Galli de Contr. D. 37. N. 8.* aliique communiter, ergo. 4. Quando intra annum redimitur ordinarius census, sive realis sive personalis, debet solvi pensio pro rata temporis decursi, uti habet communis cum *Castrop: Tract: 32: Disp: 6: Punct: 37: §: 4. & Haunold. Tom. 4. de contractu censûs n. 363*, etiam si nunquam sit obligatio solvendi aliquid ante annum evolutum, ergo similiter, si intra annum definat census vitalitius. 5. Si censuista ordinarius moriatur intra annum, debetur hæredi census pro rata temporis præteriti, ergo etiam si moriatur censuista vitalitius, nam hæc tantum est differentia inter hos census, quòd prior velit suo hæredi manere Jus ad capitale, posterior autem velit secum emori capitale, quod est in favorem hujus

jus

jus censuarii , ergo hic censuista non debet saltem quoad pensionem esse deterioris conditionis, quàm prior. *Rationem universalem omnium à priori dant Castrop: & Haunold: supra* , quia omnis censuarius debet pensionem ob interusurium pecuniæ à censuista ei traditæ , sed hoc interusurium incipit à die constituti census & dividitur pro divisione temporis , potest enim solus censuarius ab initio uti , & per totum decursum temporis lucrari illis pecuniis ; est autem iniquum , ut ex re censuistæ ditescat cum hujus jactura ; quia *Locupletari non debet aliquis cum alterius jactura* , Regul. 48. Juris in 6. Et L. 10. ff. *Mandati* dicitur : *Bonæ fidei hoc convenit , ne de alieno lucrum sentiat* , ergo dicendum est , quòd pensio habeat eandem divisionem temporis , ergo currit & cadit censuistæ cum lapsu temporis , & consequenter hæredi Titii debebitur pro rata temporis.

Hæc secunda sententia videtur æquior & probabilior : nec rationes oppositæ urgent ; nam *prima* manifestè retorquetur in pensione Clerici mortui , quæ etiam personalis est &c , & tamen pro rata temporis solvenda est hæredi. Itaque dico cum Castrop. & Haunoldo , quòd *ex conventionem partium solutio actualis non debeat ante finem anni , revera tamen debitum solvendi contrahitur secundum lapsum temporis*. Ad 2. Nego habere se velati usufructuarium , tum quia alioquin hæres pensionarii non gauderet pensione , nequidem totius anni decursi , si pensionarius eam ante mortem suam non percepisset vel exegisset ; tum maxime , quia ipse non utitur pecuniâ alienâ , & licet uteretur , id non fieret *salvâ pecuniæ substantiâ* , ergo non est usufructuarius : imò in pecunia (per se

se loquendo) constitui non potest usu-fructus, cum pecunia sui usu consumatur, *Less. L. 2. c. 3. n. 17. Laym. Lib. 3. Tract. 1. c. 6. N. 2. Ad 3.* Abstraho ab alia fortasse alicubi consuetudine; nec inquirō, an hæc sit iusta vel iniusta, sed tantum resolvi, quid debeat fieri spectato jure communi & naturâ hujus contractûs; si enim quis sciat aliam esse praxin alicubi, & nihilominus det ad censum vitalitium, resignat suo juri: de cætero etiam sunt, qui contrarium practi- cant, & interrogati Juris-Consulti in Dicecesi Monasteriensi dixerunt id, quod dixi, & negarunt se scire aliquid de contraria consuetudine. Itaque consultum est, ut dum initur contractus, exprimat, quid circa hoc fieri debeat post mortem censuistæ, ut sic occurratur huic dubio.

§. 17. Quamvis nescias modum contrahendi per censum vel alium contractum licitum, si tamen videas viros probos & prudentes passim contrahere hoc vel illo modo, & velis contrahere modo optimo, si modus sit, quo excusantur alii, etiam tu excusaberis, licet illum explicitè nescias, ita *Valent. Less. Laym. Tambur. aliique cum Sporer n. 27.* Ratio est, quia in his intentio implicita idem operatur quod expressa, uti Jura loquuntur: debet tamen etiam alter contrahens saltem virtualiter & implicitè consentire in istum alterum modum, uti diximus n. 144. Pro intelligendis melius & explicandis hîc dictis de contractu censûs, utile erit legere, quæ habentur in *Vind. Gobat. P. 2. Prop. 18.*

1024

Q. 192.